

REVISTA

DEL

CENTRE DE LECTURA

ANY VIII.

REUS, JULIOL DE 1927

Núm. 171.

Vida d'infant i d'escolar d'Antoni Gaudí (*)

Antoni Gaudí i Cornet va néixer a Reus, el 25 de juny de 1852, en una casa del carrer de Sant Joan. El seu pare era un calderer fill de Riudoms, el poble on es va escórrer bona part de la infància del futur gran artista; la seva mare, que va morir essent Antoni infant, era de Reus mateix. La llum del Camp de Tarragona que havia amanyagat l'arquitecte renaixementista Pere Blay i mantes de les seves millors obres, a l'escultor barroco Lluís Bonifàs i al seu germà Francesc, destre aquest en fer jugar les mesures novo-clàssiques, fou la llum que va filtrar en la mirada blava d'En Gaudí, aquella mirada penetrant i apta en descobrir secrets del gran misteri còsmic.

En Gaudí era el mitjà de casa seva; tenia un germà i una germana; el germà anomenat Francesc, que es graduà de metge l'any 1872, hom diu que prometia molt, pero va morir jove; la germana morí al cap de poc temps de casada, deixant una filleta, Rosa Egea i Gaudí, alumna interna del Col·legi de Jesús Maria de Tarragona a la seva infantesa, d'on va sortir tant prompte l'arquitecte deixà, com a tal, d'actuar a les obres de la capella del Col·legi.

Segurament la nena Rosa va completar la seva educació en alguna altra banda i després va anar a viure a Barcelona amb el seu avi i amb el seu oncle l'arquitecte. Ella restà fins a la mort fent companyia a aquest darrer.

La primera instrucció la va rebre En Gaudí al Col·legi dirigit pel senyor Rafel Palau i establert a l'Hospital de Reus; la segona al Col·legi de Pares Escolapis que a Reus mateix va haver-hi.

Fou a l'Escola Pía on amb la devoció de l'Ofici parvo de la Verge que resaven els dissabtes, En Gaudí va iniciar-se en els coneixements litúrgics que un dia aplicarà com arquitecte, pero l'intuïció per a construir — segons ells deia — li provenia d'haver vist treballar, des de menut, el seu pare fent calderes. "Això el va moure a cercar, per sempre més — com opina Bonet — les solucions d'una manera plàstica, sense fiar-se de la solució còmoda, a primer cop de vista, d'expressar els elements en un sol

(*) Del llibre *Gaudí*, d'aparició imminent. Copyright 1927 by Editorial Canosa.

pla". Com a mostra de l'esperit d'observació que sempre ell va tenir, retreu Bergós que, a l'escola primària, un dia el mestre deia: "Les gallines tenen les ales per a volar", i En Gaudí infant replicava: "Les gallines del nostre mas tenen les ales molt grosses i no en saben de volar".

Als cursos de batxillerat despuntava Gaudí en matemàtiques i tenia en canvi males notes de llatí i literatura. En aquest temps — segons deia el seu company d'adolescència el patrici senyor Toda — l'arquitecte futur col·labora als teatres de minyons que actuaven a les golfes o bé als patis de les cases, però ell no va fer mai d'actor sino de petit escenògraf. A les primeres empreses d'ordre intel·lectual dels seus companys també hi va prendre part, però sempre dins el camp de les arts plàstiques; així en la petita revisteta *El Arlequin*, que a Reus veié la llum el 1867, hi publicà alguns dibuixos.

Com a mostra la millor de la seva ardidesa prematura cal transcriure que En Gaudí junt amb En Toda i el que va ésser més endavant el doctor Josep Ribera compongueren des del 1868 al 1870, un projecte per a restaurar Poblet, projecte que es conserva igual que una relíquia al Castell d'Escornalbou.

Als disset anys Antoni passava a Barcelona per a emprendre els estudis d'arquitecte a l'Escola Superior, establerta aquell any al gran casal de Llotja. Poc podria la seva imaginació jova i ardida recloure's dins l'ideari estret dels bons professors de l'Escola; poc podria el seu esperit recercador anar seguint, pam a pam, les dissertacions ensopides. Sigué el nostre Gaudí un perfecte model de mal estudiant, presa l'idea en el sentit de noi que no va a classe, que resta indiferent pels resultats del curs, que té aquell tan ponderat amor propi aplicable a un pròxim lluïment, aquella vanitat de bon alumne — diem-ho amb la paraula justa — que tantes vides d'home enganya! Si seguim En Gaudí a fora de l'Escola — de la caixa tancada amb pany i clau que és l'aula quasi sempre — veurem que era un minyó actiu preocupat no solament de l'arquitectura històrica sinó també de les ideologies que han originat, a cada període, els estils; curiós de la filosofia del doctor Llorens i Barba, la càtedra del qual ell freqüentava i en estètica deixeble d'En Milà. El veurem assistir, com ajudant, el mestre d'obres senyor Fontserè i l'arquitecte senyor Villar (el pare) en els projectes de decoració del Parc de la Ciutadella, que dirigia el primer i del Cambril de Montserrat, que simulava dirigir el segon però que En Gaudí solucionava, com es desprèn d'una ingènua exclamació que anotà aquest en un seu curt dietari; el veurem també ingressar — l'any 1876 —, ell i l'enginyer Josep Serramalera, a la raó social Padrós i Borràs, de maquinària per a indústries i representació de cases estrangeres; el veurem concórrer, l'any següent, al concurs de dibuixos per a aplicar a l'indústria, que l'Ateneo Barcelonès convoca. Fou amb l'enginyer Serramalera amb qui En Gaudí va compondre quatre anys més tard un projecte d'il·luminació elèctrica de la Muralla de Mar, de Barcelona, projecte que varen presentar els seus autors a l'Ajuntament de la ciutat però que no es va dur a efecte. En ell els grans fanals van exornats d'una manera fastuosa, i amb emblemes i inscripcions que commemoren les glòries catalanes.

Si el títol acadèmic d'arquitecte del senyor Gaudí i Cornet és de l'any setanta vuit, el mal alumne era ja qui s'imposava als estudis dels constructors d'aquell temps, tant en problemes d'estabilitat com en problemes de forma i de decoració artístiques. No

descobrim potser a les escales del Cambril de Montserrat idees dels detalls d'aquelles que ascendeixen des de la cripta a pla terreny de "la Sagrada Família"?

No ens semblen les decisives columnes de la cascada del Parc germanes d'aquelles altres que augmenten els ben articulats braçals dels canalobres de la Plaça Reial i de la Barceloneta — les dos úniques obres oficialment encarregades al senyor Gaudí per la ciutat de Barcelona i després dutes a terme per la corporació municipal barcelonina — o d'aquelles, molt més simplificades i forsudes, sustentadores al Palau Güell del carrer Nou de la Rambla, de les importes ben orfes d'ornament sobre les quals s'alça la cúpula de remembrança mudèixar? I encara, en aquesta mateixa Cascada del Parc barceloní, els mastils enlairant garces reials que s'alsen als costats de l'àmplia arcada recorden les parelles de llanternes del Palau referit darrerament, empotrades a les parets del hall; i els elms de la reixa del Parc — obra també que projectà En Gaudí quan ajudava als mestres d'obres i arquitectes — es la primera aparició de la fantasia monstruosa, d'aquell ferri motiu representant el nostre escut amb l'elm i el drac que omplena el pany central afuat cap a terra, entre les dugues catenàries dels grans portals del Palau Güell. Pot dir-se que tot el millor exornament del Parc de Barcelona — i qui sap si del barceloní Saló de Sant Joan — és obra d'En Gaudí, si es recorda que en la llista de les coses que projectà el futur arquitecte a les ordres del senyor Fontseré van incloure la Cascada monumental — feta a imitació de la del Parc de Marsella, com ajuda a comprovar-ho la foto esgrogueïda que, entre els seus papers, En Gaudí conservava —, les reixes i aquells pedestals que a les portalades del Parc fan de valent suport als grups simbòlics dels Vallmitjana, potser les baranes i els geros de furiosos aligots que flanquejen el Saló de Sant Joan, i sens dubte la barana que encontorna la plasseta d'Aribau, d'una plètòrica riquesa en els cossos exornatius (de parabòlic lloç) portant a banda i banda grans testes lleonines sostenidores de ramatges. Tenint en compte que En Gaudí va ajudar al pulcre arquitecte Emili Sala, a mes a mes dels tècnics esmentats, segurament — alguna trassa gaudiniana també es descobriria en construccions civils de Barcelona, de les que el senyor Sala va bastir per als seus clients nombrosos.

Pel mal estudiant dintre les aules, segons certs professors, tampoc eren perdudes les lliçons que ell tot sol podia rebre directament dels llibres. Llavors anaven adquirint-se per a la nova Escola moltes obres que, constituïen sempre més un bon fons de biblioteca. En Gaudí davant d'elles s'abraonava; d'elles en treia tot el més substancial; les hores se li feien curtes, cap al tard, entre els flamants prestatges cada dia més poblats; i hom pot donar per cosa certa que l'arquitecte motiu d'aquest estudi reb els seus coneixements històrics tan extensos, més que en lloc, en aquella biblioteca encara verge, que ampara l'eclosió del seu geni constructiu.

Per coneguda que sigui aquesta anècdota no creiem fora del cas repetir-la aquí nosaltres.

Quan En Gaudí col·laborava amb l'al·ludit mestre d'obres Fontseré a la Cascada del Parc de Barcelona, projectada (com hem dit) a imitació de la que hi ha al Parc de Marsella, el primer, en conèixer l'esquema del dipòsit d'aigües, per al servei, que En Fontseré havia esborronat, de seguida va creure'l inestable i es va aplicar a fer un càlcul del dipòsit relacionat amb l'estructura sustentant. El vell Torras — l'ar-

quitecte constructor tan intelligent com home recte al qual ens sembla encara veure transitant pel corredor allargassat de l'actual Escola d'Arquitectes (amb un esguard de calculista no fallit mai per les obres) — en descobrir a casa En Fontseré que era amic seu, els papers del nou càlcul es donà pressa a preguntar per qui havia estat resolt, i en dir-li el mestre d'obres: "Es fet d'un seu alumne" — d'aquell mal estudiant, d'aquell jove poc afecte a l'arbitrària disciplina — En Torras va tenir de confessar que En Gaudí no li venia a la memòria (cosa no pas gens estranya si es té en compte que quasi no anava el noi a classe), però que podia presentar-se a examen sense por, perquè amb aquell càlcul es tenia el curs guanyat. Se'n prevalgué En Gaudí i el senyor Torras va donar compliment a la paraula.

Si la vista curta que gairebé sempre caracteritza al mestre oficial, no impedís a aquell que reb els plançons tendres per a ésser amb intelligència conresats, de veure tantes coses, forçosament el geni d'En Gaudí tenia d'ésser ja admirat per tots els professors de l'Escola, perquè En Gaudí ja preludiava el que després donaria la seva preclara intelligència agermanada amb l'intuïció; haurien vist a ben segur la novetat de perfils en els equins i colorins de les columnes del pati per a Diputació Provincial que En Gaudí va dibuixar a l'aula de "Projectes", i l'insòlit foliaci encreuament que en un detall a grossa escala decora els arquitraus, com haurien vist també la magna imaginació que suposa el seu projecte de Font Monumental a la Plaça de Catalunya, on els aparaboloidats i escamosos cupulins son avant-tast dels que després En Gaudí realitzà a la Casa Vicens de Gràcia i als Jardins Güell de les Corts.

En sa vida d'escolar Gaudí ja va conèixer la conveniència d'harmonia de l'arquitectura amb son ambient, com ho testimonia el projecte de Portal de Cementiri (que li fou donat com a tema d'examen) del qual abans que res va resoldre el fèrretre que hi entrava, com a cosa pròpia per a suggerir millor la massa funerària. Per al seu detallat enterrament pintat a l'aquarella feu En Gaudí un dibuix previ que després va copiar amb força cura, sense però convèncer als senyors catedràtics, que's decidiren a suspendre'l per la seva pensada. Al nou examen va pintar altra volta el portal sense l'enterrament, i encara amb un millor concepte de la magestat romànica que invita a meditar.

Al mateix temps que amb els treballs de delineant i amb els estudis, Gaudí té de complir com a soldat, a Barcelona, dins el cos d'Administració Militar on s'el destinà al poc temps d'ingressar a l'exèrcit. Ell entrà en caixa el 7 de juliol de 1874 i passà a la reserva de Tortosa pel gener de 1879, ja arquitecte, puix el seu títol és (com havem dit) de l'any anterior. Vivia en terminar els seus estudis al carrer del Call, número 11 i pis tercer; d'on va anar al cap de poc (no sabem si prenent aquest immoble només com a despatx o com a despatx i domicili) al carrer del Consell de Cent, número 370, i després al carrer de la Diputació, número 339, quart pis, segona porta. Aquí restà domiciliat fins l'any 1906, que va comprar una caseta al Parc Güell (projectada del qui fou son ajudant Francesc Berenguer) on pogué viure tranquil el velleter del seu pare gairebé centenari.